

Межова Оксана Володимирівна
*викладач вищої категорії, викладач-методист,
Відокремлений структурний підрозділ
«Волинський фаховий коледж
Національного університету харчових технологій»*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-481-1-14>

СТРУКТУРА ДОХОДІВ І ВИТРАТ ДОМОГОСПОДАРСТВ У ВОЛИНСЬКОМУ РЕГІОНІ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Домогосподарство є одним із головних учасників ринкових відносин, адже «ринкові відносини – це відносини купівлі-продажу між такими суб'єктами, як домогосподарства, підприємства, фінансовий сектор, держава та зовнішньоекономічний сектор (закордон)» [2, с. 126].

Станом на 1 січня 2019 року населення Волинського регіону становило 1035,3 тис. осіб [4, с. 10]. Кількість працездатного населення Волинського регіону на цю ж дату складала 414,4 тис. осіб, що становило 98% економічно активного населення, або робочої сили на ринку праці [4, с. 15]. У 2019 році доходи населення Волинського регіону становили 63,7 млрд грн (2% від доходів населення України).

Співвідношення структури доходів і витрат домогосподарств є важливим показником рівня життя громадян. Аналіз структури доходів населення у 2019 році свідчить про те, що заробітна плата становила 41,7%, соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти – 34,2%, прибуток та змішаний дохід – 21,6%, доходи від власності – 2,5% [3, с. 93].

Споживчі грошові витрати домогосподарств регіону становили 91,8%, із них продовольчі товари – 51,2%, непродовольчі товари – 40,6%. Грошова допомога родичам та іншим особам становила 2,7%,

інші витрати (на особисте підсобне господарство, купівлю акцій, сертифікатів, вклади до банків, аліменти, будівництво житла) – 5,5%.

В довоєнний період спостерігається перевищення рівня доходів домогосподарств над рівнем сукупних витрат, що свідчить про позитивну економічну динаміку та фінансову стабільність населення.

В умовах війни доходи домогосподарств скорочуються і це призводить до економії. Основними джерелами доходів домогосподарств є заробітна плата, соціальні виплати і міжнародні допомоги, доходи від підприємницької діяльності, від особистого підсобного господарства, пенсії та інші державні допомоги. Значна частка населення втратила роботу або зазнала скорочення доходів через закриття підприємств, скорочення виробництва та зниження економічної активності в регіоні. Соціальні виплати, зокрема допомога внутрішньо переміщеним особам, стали важливим джерелом існування для переселенців зі східних регіонів України, які проживають у Волинському регіоні.

У Волинській області структура витрат домогосподарств значно змінилася через війну. Фінансова нестабільність призвела до перерозподілу фінансових ресурсів домогосподарств. Зокрема, зростають витрати на базові потреби: продукти харчування, комунальні послуги, медичне обслуговування.

На структуру доходів домогосподарств впливає інфляція, безробіття, зростання цін на товари та послуги першої необхідності. Основна частина доходів спрямовується на продукти харчування (40–50%), оплату комунальних послуг (20%), ліки та медичні послуги (20%). Частина доходів спрямовується на оплату телефонного зв'язку, громадського транспорту (5%), товарів першої необхідності (5%). Війна суттєво вплинула на фінансову поведінку громадян. Більша частина громадян шукають акційні пропозиції, переходять на більш дешеві продукти харчування і послуги. Частина громадян із більш стабільними доходами інвестує кошти в іноземну валюту чи нерухомість. Витрати на освіту, розваги, відпочинок та нерухомість суттєво знизилися через фінансову нестабільність та

невизначеність майбутнього. Невпевненість у майбутньому змушує людей зберігати кошти або інвестувати в надійні активи. Значна частина свідомих громадян частину доходів спрямовують на допомогу фронту, купівлю необхідного військового обладнання, підтримку переселенців з інших регіонів.

В умовах війни купівельна спроможність громадян є низькою. Це зумовлено зростанням цін на комунальні послуги, товари першої необхідності, ліки, медичні послуги, продукти харчування та одяг. Інфляційні процеси спричиняють зниження реальної заробітної плати, що, у свою чергу, погіршує рівень життя населення та стимулює міграцію економічно активних громадян за межі України.

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну значна кількість чоловіків була мобілізована, а частина населення виїхала за кордон. Це призвело до нестачі робочої сили в окремих галузях економіки, особливо в секторах із низьким рівнем оплати праці.

Отже, війна призвела до зниження купівельної спроможності населення, посилення соціальної нерівності та загальної економічної нестабільності. Подальший розвиток ситуації залежить від стабілізації ринку праці, економічного відновлення країни та державної підтримки громадян.

Соціальна політика уряду в умовах війни спрямовується на скорочення безробіття, стримування інфляції, своєчасну виплату заробітної плати і соціальних виплат, створення оптимальної структури оподаткування. Важливим є скорочення виплат для утримання державного бюрократичного апарату, який утримується за рахунок домогосподарств, які є платниками податків.

Завершення війни, відбудова економіки та створення нових робочих місць сприятимуть сталому соціально-економічному розвитку країни.

Література:

1. Економічний словник / за ред. Й.С. Завадського, Т.В. Осовської, О.О. Юшкевич. Київ : Кондор 2006. 355 с.

2. Політична економія: навчальний посібник / Степура О.С., Єремеев О.С., Пономарьова Т.Ю., Степура М.О. Київ : Кондор, 2006. 408 с.
3. Статистичний щорічник. Волинь 2019 / за ред. В.Ю. Науменка. Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2020. 454 с.
4. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року, затверджена рішенням сесії обласної ради від 13 жовтня 2020 р. № 32/3. С. 161. URL: <https://voladm.gov.ua/article/strategiya-rozvitku-volinskoyi-oblasti-na-period-do>